

Research Hacks

สูตรสำเร็จการเขียนโครงร่าง
งานวิจัยกึ่งทดลอง ด้านการแพทย์แผนไทย

อำพล บุญเพียร

คณะกรรมการสุเคราะห์และสหเวชศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก

Research Hacks

สูตรสำเร็จการเขียนโครงร่างงานวิจัยกึ่งทดลอง ด้านการแพทย์แผนไทย

อำพล บุญเพียร

Research Hacks

สูตรสำเร็จการเขียนโครงร่างงานวิจัยกึ่งทดลอง ด้านการแพทย์แผนไทย

ผู้เขียน	อำพล บุญเพียร
ISBN (e-book)	978-616-636-313-5
พิมพ์ครั้งที่ 1	มิถุนายน 2569

จัดพิมพ์โดย	อำพล บุญเพียร คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราช ชนกอาคาร 10 ชั้น ชั้น 5 126/146 ซ.ติวานนท์ 14 ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000 โทร 02-5890098 อีเมล aumpol@kmpht.ac.th
-------------	--

ราคา 300 บาท

ลิขสิทธิ์เป็นของผู้แต่ง ห้ามลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้
นอกจากได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คำนำ

งานวิจัยกึ่งทดลองนับเป็นรูปแบบการวิจัยที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทย เนื่องจากสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งในสถานบริการและในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นเขียนโครงร่างงานวิจัยกึ่งทดลองมักเป็นจุดที่นักวิจัย โดยเฉพาะนักวิจัยรุ่นใหม่ มีความสับสน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดปัญหาวิจัย การออกแบบการทดลอง การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนการเชื่อมโยงแนวคิดแพทย์แผนไทยเข้ากับกรอบวิธีวิทยาทางวิจัย

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นด้วยเจตนารมณ์ของผู้เขียนที่จะชี้แนะแนวทางอย่างเป็นขั้นตอน มิใช่ตำราที่เน้นทฤษฎีอย่างเคร่งครัดเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นเล่มที่ทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงและคู่มือ ที่คอยอธิบายเหตุผล หลักการ ตลอดจนวิธีการเขียนพร้อมยกตัวอย่าง เชื่อมโยงตัวอย่างและบริบทที่สอดคล้องกับการแพทย์แผนไทยเพื่อให้นักวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง อย่างไรก็ตามเป็นการนำเสนอวิธีการที่พบได้บ่อยเท่านั้น ซึ่งยังมีวิธีการอีกมากมายที่อาจไม่ได้พูดถึง หากผู้อ่านสนใจการเข้าใจแบบลึกซึ้งอาจจะต้องหาดำราทางวิชาการในการอ่านเพิ่มเติม

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า “Research Hacks สูตรสำเร็จการเขียนโครงร่างงานวิจัยกึ่งทดลอง ด้านการแพทย์แผนไทย” เล่มนี้ จะช่วยลดช่องว่างระหว่างความตั้งใจทำวิจัยกับการลงมือเขียนอย่างเป็นระบบ เสริมสร้างความมั่นใจแก่นักวิจัยรุ่นใหม่ และสนับสนุนการผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศาสตร์การแพทย์แผนไทยให้เข้มแข็ง ยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการต่อไป

อำพล บุญเพียร

มิถุนายน 2569

สารบัญ

คำนำ	3
สารบัญ	4
ปฐมบท	6
บทนำ	7
1. ความรู้เบื้องต้น.....	8
2. รูปแบบงานวิจัย.....	10
3. การหาหัวข้องานวิจัย.....	11
4. การตั้งชื่อเรื่องการวิจัย	13
บทที่ 1 บทนำ.....	14
บทนำ	15
1.1 ที่มาและความสำคัญ	16
1.2 คำถามการวิจัย.....	22
1.3 วัตถุประสงค์วิจัย.....	23
1.4 สมมุติฐานการวิจัย.....	25
1.5 ขอบเขตการวิจัย	26
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	27
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	30
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
บทนำ	33
2.1 ความสำคัญ.....	34
2.2 การกำหนดขอบเขตการทบทวน.....	35
2.3 วิธีการเขียนแนวคิด และทฤษฎี.....	38
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
บทนำ	44
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	45
3.2 ประชากร	46
3.3 กลุ่มตัวอย่าง.....	47
3.4 เครื่องมือ	53
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
การขอจริยธรรมการวิจัย	64
บทนำ	65
4.1 หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	66
4.2 การเตรียมตัวและเอกสารก่อนยื่นขอ	70
4.3 การยื่นขอรับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัย	71
4.4 ประเด็นการเขียนที่น่าสนใจ	73
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก.....	81
1. แบบฟอร์มโครงร่างกายวิจัย	82
3. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	83
2. การคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ G*Power	87
3. การคำนวณค่า IOC	90
4. การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค	93
5. การคำนวณค่า Coefficient of Stability	99
6. การคำนวณค่า Intraclass Correlation Coefficient	100
INDEX	104
ดัชนีค้นคำ	103
ประวัติผู้เขียน	104

ปฐมบท

"การวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง
นับเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ได้รับความนิยมสูงสุด
ในกลุ่มนักศึกษาและคณาจารย์ด้านการแพทย์แผนไทย
อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนที่ทำหายที่สุดก็คือการเริ่มลงมือเขียนโครงร่าง
ซึ่งก่อนที่จะลงลึกถึงเทคนิคการเขียน การทำความเข้าใจบริบทและภาพรวม
ของงานวิจัยถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง บทนี้จึงมุ่งนำเสนอลักษณะทั่วไปของการวิจัย
กึ่งทดลอง เพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจที่จำเป็นก่อนเข้าสู่เนื้อหาในลำดับถัดไป"

ปฐมบท

บทนำ

การวิจัยมักถูกมองว่าเป็นยาขม สำหรับแพทย์แผนไทยและผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพในหลายสาขา เนื่องจากเป็นงานที่มีกระบวนการที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และต้องอาศัยหลักการทางวิชาการจำนวนมาก แม้นักวิชาการหรืออาจารย์ในสถาบันการศึกษาเองก็อาจรู้สึกว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องที่ทำทนาย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาอย่างเป็นระบบจะพบว่า การวิจัยมิได้เกินขีดความสามารถ หากเข้าใจโครงสร้างและลำดับความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยเฉพาะการเขียนโครงร่างงานวิจัยซึ่งเป็นจุดตั้งต้นสำคัญที่กำหนดทิศทาง ความเป็นไปได้ และคุณภาพของงานวิจัยทั้งหมด

ในบริบทของการแพทย์แผนไทย ที่มีการรักษาหลากหลายวิธีการ ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมาหลายศตวรรษ มีรากฐานจากองค์ความรู้ที่ผสมผสาน ซึ่งได้รับการพัฒนาและปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทยอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยสามารถดำรงอยู่และพัฒนาได้อย่างมั่นคงในระบบสุขภาพร่วมสมัย จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาวิจัยที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการยืนยันประสิทธิผลและความปลอดภัยของวิธีการรักษา ตลอดจนการพัฒนามาตรฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ งานวิจัยที่มีคุณภาพจะช่วยสนับสนุน และยกระดับองค์ความรู้ การใช้สมุนไพร การนวดไทย และหัตถการได้อย่างดี

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยแบบกึ่งทดลองจึงเป็นรูปแบบการวิจัยสำคัญที่แพทย์แผนไทยควรศึกษา ทำความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพราะเป็นรูปแบบการวิจัยที่นิยมใช้ในการทดสอบประสิทธิผลของการรักษา เนื่องจากมีความชัดเจน และง่ายต่อการศึกษาจริง การออกแบบโครงร่างอย่างเหมาะสมจะช่วยให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีคุณภาพ นำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการให้บริการ อีกทั้งยังเป็นหลักฐานเชิงวิชาการที่สามารถถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับวิชาชีพด้านสุขภาพอื่น ๆ การยืนยันประสิทธิผลของการรักษาด้วยกระบวนการวิจัยจะช่วยส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง

1. ความรู้เบื้องต้น

1.1 แนวคิดและความสำคัญ

การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Designs) เป็นการวิจัยรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงปริมาณที่ปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มการแพทย์แผนไทย เนื่องจากการศึกษาปรากฏการณ์ในสถานการณ์จริงหรือการวิจัยภาคสนามซึ่งมักมีบริบทซับซ้อนและมีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการทดลองแบบสมบูรณ์ที่ต้องควบคุมตัวแปรอย่างเข้มงวดได้ เช่น การศึกษาในคลินิกการรักษา โรงพยาบาล หรือการวิจัยในกลุ่มอาสาสมัคร ทั้งนี้ การวิจัยกึ่งทดลองมีแนวคิดเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล โดยประเมินผลของสิ่งทดลองต่อกลุ่มที่ได้รับการทดลอง พร้อมทั้งพยายามควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลต่อผลลัพธ์ของการวิจัยให้มากที่สุด

ตัวอย่างเช่น การศึกษาผลของการใช้ยาเถวาลัยเปรียงในการบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ ผู้วิจัยจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นที่อาจมีผลต่อผลการรักษา นอกเหนือจากการได้รับยาตามการทดลอง เช่น การใช้ยาแผนปัจจุบันควบคู่กัน หรือการเข้ารับการรักษาด้วยวิธีอื่น เพื่อให้มั่นใจว่าการเปลี่ยนแปลงของอาการปวดกล้ามเนื้อเกิดจากการรับประทานยาเถวาลัยเปรียงเป็นหลัก มิใช่ผลจากหลายปัจจัยร่วมกัน

1.2 ลักษณะงานวิจัยกึ่งทดลอง

การวิจัยกึ่งทดลองพัฒนามาจาก การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีลักษณะแตกต่างที่สำคัญ คือไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Non-randomization) ซึ่งเป็นข้อกำหนดสำคัญของการวิจัยเชิงทดลอง ทั้งนี้เนื่องจากในการทำงานจริงมีข้อจำกัดด้านจริยธรรม สภาพแวดล้อมในการวิจัย หรือความเป็นไปได้ในการดำเนินการวิจัยในสถานการณ์จริง ส่งผลให้ไม่สามารถจัดสรรกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มได้อย่างสมบูรณ์ การวิจัยกึ่งทดลองจึงมักใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แม้จะไม่สามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนและตัวแปรกวนได้อย่างเข้มงวดเท่าการวิจัยเชิงทดลองแท้ แต่ผู้วิจัยจะใช้วิธีการออกแบบการวิจัยเพื่อช่วยลดอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยและความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ในระดับหนึ่ง

1.3 ข้อดี

1.3.1 เป็นทางเลือกในการศึกษาสำหรับสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมการทดลองได้อย่างสมบูรณ์ เช่น สถานการณ์จริงในชุมชน คลินิก หรือสถานบริการสาธารณสุข ซึ่งมีข้อจำกัดด้านจริยธรรมและการควบคุมตัวแปร

1.3.2 เป็นรูปแบบการวิจัยที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติสูง (Practical) สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริงของแพทย์แผนไทย ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้หรือสรุปอ้างอิงในบริบทที่ใกล้เคียงกันได้

1.3.3 เป็นแบบแผนการวิจัยที่สามารถดำเนินการได้ในสภาวะธรรมชาติหรือภาคสนาม (Natural and Field Setting) ส่งผลให้ผลการวิจัยสะท้อนสถานการณ์จริงของประชากรเป้าหมาย และมีความน่าเชื่อถือได้จริงกว่าการวิจัยเชิงทดลองแท้

1.3.4 เหมาะสำหรับงานวิจัยที่ไม่สามารถสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ โดยใช้ทรัพยากรน้อยกว่าการวิจัยเชิงทดลองแท้ และยังสามารถทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามได้อย่างสมเหตุสมผล

1.4 ข้อจำกัด

1.4.1 ไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ส่งผลให้ปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการรักษาการทดลองอาจมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของการวิจัย ทำให้เกิดปัญหาด้านความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity)

1.4.2 การเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะหรือเป็นกลุ่มที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ อาจทำให้การสรุปอ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากรกลุ่มอื่นมีข้อจำกัด ทำให้อาจมีข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยไปใช้ในวงกว้าง

1.4.3 เนื่องจากไม่มีการสุ่มกลุ่ม จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการอื่นในการลดความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เช่น การเก็บข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจับคู่กลุ่มตัวอย่าง หรือการใช้เทคนิคทางสถิติเพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน เพื่อเพิ่มความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่างและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

1.4.4 เป็นการศึกษาที่ดำเนินการในสภาพแวดล้อมจริงหรือภาคสนาม ผลลัพธ์ที่ได้อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากสิ่งทดลอง (Rival hypotheses) ทำให้ลดความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย